

BEVEZETÉS

Az igék hordozzák a mondat jelentését. Az igék jelentése határozószókkal, előtagok, utótagok és előljárószavak hozzáadásával módosítható. Szótárunk bemutatja az említett nyelvi alakok igéhez kapcsolódó lehetséges kombinációit, és példákkal illusztrálja, miként alkotnak ezek új jelentést.

Az *Angol–magyar igei szókapcsolatok szótára* hat módot mutat be az igék jelentésének módosítására:

1. Határozószók *-ly* végződésű, amelyek módot, időt, helyet és fokot írnak le, pl. *he quickly agreed* 'gyorsan egyetértett'.
2. Elöljáró szerkezetek, pl. *he succeeded with great difficulty* 'nagy nehezen sikerült neki'.
3. Függő mellékmondatok, amelyek határozószóként viselkednek, és olyan szavakkal kezdődnek, mint *when* 'amikor', *because* 'mert', *if* 'ha', *so that* 'így', pl. *I left because I was bored* 'elmentem, mert unatkoztam'.
4. Főnévi igenév és participiális szerkezetek (*to* + ige), pl. *I exercise to stay fit* 'edzek, hogy fitt maradjak'.
5. Vonzatos igék (phrasal verbs), amelyekben viszonzyszavak és előljárószavak kapcsolódnak az igéhez, pl. *break* 'összetörik' – *break up* 'szakít valakivel'.
6. Igék átvitt értelemben vett használata, pl. *screw* 'csavar' ('átver' v. 'szeretkezik').

Az igei módosítók megfelelő használata fokozza a beszélő vagy író stilisztikai hatékonyságát. A miénk az első olyan szótár Magyarországon, amely kizárólag az igei szókapcsolatoknak van szentelve. A könyv 1585 igét, 12 400 szókapcsolatot és 7180 példamondatot tartalmaz. Az anyag egy része az *Oxford Collocations Dictionary for students of English* c. kiadványon alapul (Oxford University Press, 2009).

A határozószó elhelyezkedése az igéhez képest

1. Tárgyas igék esetén a *-ly* végződésű határozószók az ige elé vagy után is helyezhetők, pl.: *he easily performed the task*, *he performed the task easily* 'könnyen elvégezte a feladatot'.
2. Esetek, amikor a határozószó megelőzi az igét:
 - a) Az ige egyszavas ige, pl. *he suddenly left* 'hirtelen elment'.
 - b) Segédigék után, pl. *he will surely understand* 'biztosan megérti'; *I have never seen it* 'soha nem láttam ilyet'.
 - c) Gyakorisági határozószók után, például *always* 'mindig', *never* 'soha', *often* 'gyakran', pl. *he is always late* 'mindig késik'.
 - d) Hangsúly vagy konkrét módosítás kifejezésekor, pl. *he quietly entered* 'csendesesen belépett'; *I have specifically asked him* 'kifejezetten megkértem'.

3. Esetek, amikor a határozószó az ige mögött áll:

- a) A *to be* 'lenni' ige után, pl. *I was there* 'ott voltam'.
- b) Amikor egy egész mondatot módosítunk, pl. *luckily I was there* 'szerencsére ott voltam'.
- c) Amikor módot, helyet vagy időt jelölő határozószókat használunk, pl. *he walked slowly* 'lassan sétált'; *I live here* 'itt lakom'; *we met yesterday* 'tegnap találkoztunk'.

Ezek általános szabályok, amelyeket stilisztikai okokból gyakran megsértenek.

A szótár felépítése

a) A címszó

Az *Angol–magyar igei kollokációk szótárát* szócikkek építik fel. A szócikkek élén nagybetűs és vastagon szedett angol címszó áll, amelyet – kettősponttal elválasztva tőle – annak kisbetűvel szedett magyar ekvivalensei követnek. A címszavak ábécérendben követik egymást.

GRATE: reszel, morzsol; csikorog, csikorgat

1. rub sth into small pieces: kis darabokra morzsol

- coarsely ~: durván lereszel *valamit*
- finely ~: finomra reszel *valamit*
You will need some finely grated cheese. | *Finomra reszelt sajtra lesz szüksége.*
- ◆ freshly grated: frissen reszelt
Add a teaspoon of freshly grated nutmeg. | *Adjunk hozzá egy teáskanál frissen reszelt szerecsendiót.*

2. make a sharp, unpleasant sound: éles, kellemetlen hangot ad
He nervously grated his teeth. | *Idegesen csikorgatta a fogát.*

GRAZE: legel; felhorzsol; érint, súrol, horzsol

1. of animals: állat legel

- peacefully, quietly ~: békésen, csendesen legel
The cows were grazing peacefully in the field. | *A tehének békésen legelésztek a mezőn.*

2. break the surface of your skin: feltöri a bőrt

- badly ~: csúnyán lehorzsol *valamit*
She had grazed her elbow quite badly. | *Elég csúnyán felhorzsolta a könyökét.*

3. lightly touch sth: enyhén érint *valamit*
The bullet grazed his arm. | *A golyó súrolta a karját.*

GREASE: (meg)zsíroz, olajoz, megken; megveszteget

- ~ well: jól megzsíroz *valamit*
- lightly ~: enyhén megzsíroz *valamit*
The baking tray must be lightly greased. | A tepsit enyhén meg kell zsírozni.
- ◆ grease sb's palm: megveszteget, megken *valakit*

NOURISH: táplál, etet *valakit* / *valamit*

- ◆ nourish a hope in one's heart: szívében reményt táplál
- ◆ properly / well-nourished: megfelelően, jól táplált
Children should be properly nourished. | A gyerekeket megfelelően kell táplálni.

NUDGE: kissé meglök, megtaszít, gyengéden oldalba bök *valakit*

- gently, playfully ~: gyengéden, játékosan meglök *valakit*
- ◆ nudge sb in the ribs: megböki *valakinek* a bordáit
She nudged him playfully in the ribs. | Játékosan oldalba bökte.

NUMBER: megszámoz; megszámol, számlál, kitesz egy mennyiséget

- clearly ~: világosan megszámoz *valamit*
- consecutively, sequentially ~: egymás után, szekvenciálisan megszámoz *valamit*
- ~ according to, by: *valamit valami* szerint számoz meg
The lockers are clearly numbered by sport. | A szekrények világosan sportágak szerint vannak számozva.
- ◆ his days are numbered: napjai meg vannak számlálva
- ◆ I number him among my friends: barátomnak tekintem
- ◆ the army numbers 400,000: a hadsereg 400,000 főt számlál

b) Az igék jelentés szerinti felosztása

Amennyiben a címszóban szereplő angol igének több, karakterisztikusan eltérő jelentése van, ezeket az igét az adott jelentésben tartalmazó szókapcsolatok előtt sorszámmal bevezetve, félkövér szedéssel angolul megadjuk. Ezt kettősponttal elválasztva követi a magyar jelentés. Pl.:

ABANDON: elhagy, cserben hagy, felad, sor-sára hagy, kiürít, elvet

1. leave sb / sth: elhagy, otthagyni *valakit / valamit*

- hastily ~: sietősen, gyorsan kiürít
The village threatened by flood was hastily abandoned. | Az árvíz által fenyegetett falut sietősen kiürítették.

◆ be found abandoned: magára hagyva találtnak rá

The child was found abandoned in the house. | A gyereket magára hagyva találták meg a házban.

2. stop doing / supporting sth: felad, elvet *valamit*, nem támogat tovább

- altogether, completely, entirely, totally ~: teljesen felad *valamit*

We have not abandoned the plan altogether. | A tervet nem adtuk fel teljesen.

- effectively, largely, virtually ~: gyakorlatilag, nagyrészt, jóformán teljesen felad *valamit*

The proposal has been effectively abandoned. | A javaslatot gyakorlatilag elvetették.

...

PITCH: felborít, fellök, lesodor; megdőlni (hajó); beállít, megállapít; felűt (sátrat, tábornak)

1. fall over; throw sb: felborul; fellök *valakit*

□ ~ from: lesodor *valakit valamiről*

A strong wind gust pitched me from my chair. | Egy erős szélhökés lesodort a székmről.

◆ pitch a ladder against the wall: létrát állít a falhoz

◆ pitch a tent: sátrat ver, letelepszik

◆ pitch in: beszáll *valamibe*, hozzájárul *valamihhez*

- ◆ pitch sb a curve ball: kicselez, átver, ösz-szezavar *valakit* (pl. trükkös kérdéssel)

2. of a ship / aircraft: hajó / repülőgép

- violently ~: erősen megdől
The boat pitched violently in a heavy swell. | A csónak erősen megdőlt a heves hullámmásban.

3. set sth at a particular level: bizonyos szintre állít *valamit*

- ◆ pitch one's voice higher: magasabb hangot vesz, magasabbra veszi a hangot
- ◆ pitch sth high / low: magasan / alacsonyan állapít meg; magasra / alacsonyra állít
The price has been pitched quite high. Her voice was pitched low. | Az árat elég magasra tették. Hangja halk volt.

c) A szócikkek elrendezése

A címszót tartalmazó angol szókapcsolatot annak magyar jelentésétől kettőspont (:) választja el. A bal oldalon az angol szókapcsolat áll, a címszó az angol szókapcsolatban tilde (~) jellel van rövidítve. Pl.:

ABOLISH: eltöröl, megszüntet, érvénytelenít

- ~ altogether, completely, totally: teljesen megszüntet, eltöröl

kifejtve:

ABOLISH: eltöröl, megszüntet, érvénytelenít

- abolish altogether, completely, totally: teljesen megszüntet, eltöröl

SALUTE: tiszteleg, szalutál *valakinek*; üdvözl, köszönt *valakit*

- smartly ~: elegánsan tiszteleg

kifejtve:

SALUTE: tiszteleg, szalutál *valakinek*; üdvözl, köszönt *valakit*

- smartly salute: elegánsan tiszteleg

SELL, SOLD, SOLD: elad, árul, (el)árusít, értékesít *valamit*

- cheaply ~: olcsón elad *valamit*
- ◇ be able to, can / could ~: el tud adni *valamit*
- ~ at: *valamennyiért* árul *valamit*

kifejtve:

SELL, SOLD, SOLD: elad, árul, (el)árusít, értékesít *valamit*

- cheaply sell: olcsón elad *valamit*
- ◇ be able to, can / could sell: el tud adni *valamit*
- sell at: *valamennyiért* árul *valamit*

d) A szótárban az alternatív megoldások jelzése

A szókapcsolatokban a szópárok egyik tagját gyakran felcserélhetjük az értelem megváltozása nélkül más szóval. A vagylagos megoldásokat mind az angol, mind a magyar oldalon *perjel* (/) választja el egymástól, ez jelzi felcserélhetőségüket. Pl.:

understand / realize sth: megért *valamit*; ráébred *valamire*

see fit to do sth: jónak lát / célszerűnek tart *valamit*

completely, totally ~: teljesen elkülönít / szétválaszt

attempt to / try to ~: próbál szétválasztani

be / prove difficult to, be / prove hard to ~: nehezen eladhatónak bizonyul

seek approval / recognition / support / protection: engedélyt / elismerést / támogatást / védelmet kér

e) A címszóhoz kapcsolódó szavak szófajának jelölése

A szócikkekben található szókapcsolatok ötféle típusát különböző szimbólumok jelzik a sor elején. A határozószóval álló szókapcsolatokat fekete korong (●) vezeti be; az előljárószós szerkezeteket üres négyzet (□); a vonzatos igéket (phrasal verb) üres kör (○); a másik igével szereplő igéket üres kárójel (◇); végül a beszédfordulatokat fekete kárójel (◆). Pl.:

POINT: mutat, jelez (útirányt); becéloz *valamit*; *valamire* mutat (ujjal); rámutat *valamire*

- ~ at, in the direction of: *valamire*, *valami* irányába mutat

He pointed in the direction of the church. |
A templom irányába mutatott.

...

- ◆ point straight at sb / sth: egyenesen *valakire* / *valamire* irányít *valamit*

The gun was pointed straight at me. |
A fegyvert egyenesen rám irányították.

...

- point out sb: ujjal mutat *valakire*

...

- correctly, rightly ~: helyesen rámutat *valamire*

As you so rightly pointed out, this is not the first such incident. | Amint helyesen rámutattál, ez nem az első ilyen eset.

- ◇ must, should ~ out: rá kell mutatnia *valamire*

I should point out that not one of these paintings is original. | Rá kell mutatnom, hogy ezek közül a festmények közül egyik sem eredeti.

f) A példamondatok

Számos szókapcsolatot, illetve kifejezést példamondat illusztrál. Ezek dőlt betűvel vannak szedve, elől áll az angol mondat, majd ezt függőleges vonallal (|) elválasztva követi annak magyar fordítása. Pl.:

ABOLISH: eltöröl, megszüntet, érvénytelenít

- ~ altogether, completely, totally: teljesen megszüntet, eltöröl

This tax should be abolished altogether. | Ezt az adót teljesen el kell törölni.

- virtually ~: gyakorlatilag, jóformán teljesen eltöröl
- largely ~: nagyrészt / jórészt megszüntet, eltöröl

These tariffs have been largely abolished. | Ezeket a tarifákat nagyrészt eltörölték.